

**Ә. Б. Түсіпбеков, Қазақстан Республикасы ІІМ Б. Бейсенов атындағы
Қарағанды академиясының әкімшілік құқық және ІІО-ның әкімшілік қызметі
кафедрасының оқытушысы**

ТҰРМЫСТЫҚ ЗОРЛЫҚ-ЗОМБЫЛЫҚТЫҢ ПРОФИЛАКТИКАСЫНДАҒЫ ПОЛИЦИЯ УЧАСКЕЛІК ИНСПЕКТОРЛАР ҚЫЗМЕТІНІҢ КЕЙБІР МӘСЕЛЕЛЕРІ

Аннотация. Мақалада тұрмыстық зорлық-зомбылықтың профилактикасындағы полиция учаскелік инспекторлар қызметінің кейбір мәселелері қарастырылады.

Түйін сөздер: тұрмыстық зорлық-зомбылық, полиция учаскелік инспекторы, тұрмыстық зорлық-зомбылықтың профилактикасы, әкімшілік аумақ, азаматтардың құқықтары, азаматтардың бостандықтары, отбасылық қарым-қатынас, әкімшілік полиция бөлімшесі, қорғау нұсқамасы.

Біздің әрқайсымыз өмірімізде бір рет болсын, өз учаскелік инспектордың көмегіне жүгінуді талап ететін мәселеге кезіккенбіз. Учаскелік инспектор өзінің әкімшілік аумағында өмір сүретін азаматтармен тікелей қарым-қатынас жасайды, ол адамдар үшін өздерінің таныс адамы, сондай-ақ азаматтардың құқықтары мен бостандықтарын қорғаудың кепілі болып табылады. Оған қылмыстың алдын алудағы негізгі жүктеме жүктеледі. Оның жұмыс саласының бірі және өзекті мәселе — ол тұрмыстық зорлық зомбылық.

Тұрмыстық зорлық-зомбылық — бұл қандай да бір жеке мемлекетке ғана тән емес, ол әмбебап, жалпыға ортақ проблема. Ол өзінің әртүрлі формалары мен көрінулерінде қоғамдық және мемлекеттік құрылымына қарамастан, барлық елдерде бар. Қазақстан Республикасы да одан шет қалған емес. Қазақстан Республикасының Президенті Н. Ә. Назарбаевтың «Қазақстан – 2050» стратегиясы: қалыптасқан мемлекеттің жаңа саяси бағыты атты Жолдауында айтып өткен: «Мені отбасындағы әйелдер мен балаларға тұрмыста зорлық-зомбылық көрсетудің өсуі қатты қобалжытады. Бірден атап өтемін, мұндай зорлық-зомбылық қатаң түрде жазалануы керек»¹.

Тұрмыстық зорлық-зомбылықтың алдын алу механизмін жетілдірудің өзектілігі бірқатар факторлармен шартталған. Отбасылық қарым-қатынас саласындағы тұрмыстық зорлық-зомбылық көрсетуден қоғамымыздың тыныштығы бұзылады. Ол отбасының бұзылуына әкеліп соғады, кәмелеттік жасқа толмағандарға теріс әсер етеді. Бұл олардың болашақтағы оңтайлы дамуына кері әсерін тигізеді. Сондай-ақ отбасылық қарым-қатынас саласындағы құқық бұзушылықтар отбасыдан тысқары шығады және көршілердің, жолдастық, өндірістік және т. б. әлеуметтік салалардағы өзара қарым-қатынасқа теріс әсер етеді².

Ішкі істер органдарының құрылымындағы тұрмыстық зорлық-зомбылықтың алдын алудың негізгі субъектілері әкімшілік полиция бөлімшесінің қызметкерлері болып табылады.

Тұрмыстық қарым-қатынас саласындағы құқық бұзушылықтың алдын алудың негізгі қызметі ретінде полицияның учаскелік инспекторларының бөлімшесін есептеу дағдыланған. Олар тұрмыстық құқық бұзушылықтар мен қылмыстар жасалған орынға бірінші болып жетеді, құқық бұзушыларға қатысты қорғау нұсқамасын шығарады; әкімшілік құқық бұзушылық, қылмыстық із кесу және т. б. туралы істер бойынша өндірісті жүзеге асырады. Полицияның учаскелік инспекторлары өз беттерінше немесе қоғаммен және басқа да құқық қорғау органдарымен бірге тұрмыстық зорлық-зомбылық көрсетулерге қатысты жеке алдын алудың барлық шараларын орындауға, жүзеге асыруға қатысады³.

2010 жылдың 16 тамызында Қазақстан Республикасының Ішкі істер министрлігі «Ішкі істер органдарында алдын алу есебінде тұрған адамдарды алдын алу арқылы бақылауды жүзеге асыру бойынша Нұсқаулықты бекіту туралы» № 356 бұйрықта қол қойды. Бұл нұсқаулықта:

1) қорғау нұсқамасы шығарылған;

2) демалуға шек келтіру және тәртібіне ерекше талаптарды бекіту туралы шешім қабылданған адамдармен полицияның учаскелік инспекторларының ескерту жұмыстарын жүзеге асыру механизмі қарастырылған.

Әлемнің көптеген елдерінде алдын алудың ескерту шаралары «күзет грамотасы» түрінде қарастырылған олардың мақсаттары толық сәйкес келеді, тұрмыстық зорлық-зомбылық көрсетуден зардап шегушілердің қауіпсіздігін қамтамасыз етеді. Шығыс Еуропаның, Орта Азияның көптеген елдерінде және АҚШ-та осындай құжат тек соттың шешімімен ғана шығарылады. Алайда, еліміздің соттары түнде, сондай-ақ демалыс, мереке күндері жұмыс жасамайды, бұл тұрмыстық зорлық-зомбылық көрсетушіге қатысты қорғау нұсқамасының шектеулерін жедел қолдануға мүмкіндік бермейді.

Қазақстан Республикасының «Тұрмыстық зорлық-зомбылық профилактикасы туралы» заңының 20-бабының 1-бөліміне сәйкес қорғау нұсқамасын, тек ішкі істер органдарының басшылары немесе олардың орынбасарлары ғана шығаруға құқылы, бұл үшін құқық бұзушыларды ішкі істер органдарына әкелу қажет. Бұл экономика жағынан тиімді емес және полицияның учаскелік инспекторларын өздерінің дәстүрлі міндеттерін орындауға қатты алаңдатады. Кейде осындай процедураны жүзеге асыру үшін полицияның учаскелік инспекторы жұмыс уақытының көп бөлігін жұмсауға мәжбүр. Оған қоса, тұрмыстық бұзақыны ішкі істер органның ғимаратына әкелу, ал прокуратураға қорғау нұсқамасын ұзарту керексіз бюрократиялық кедергілерді тудырады. Осыған байланысты қорғау нұсқамасының прокуратура мен соттың қатысуынсыз бір айға дейін әрекет етудің алғашқы мерзімін үлкейту қажеттілігімен негізделген.

РЕЗЮМЕ

В статье рассматриваются проблемы профилактики семейно-бытового насилия учасковыми инспекторами полиции.

RESUME

Article discusses the issues of prevention of domestic violence uchatkovym inspectors of police.

-
- ¹ Қазақстан Республикасының Президенті Н. Ә. Назарбаевтың «Қазақстан – 2050» стратегиясы. www.akorda.kz
- ² Қазақстан Республикасының «Тұрмыстық зорлық-зомбылық профилактикасы туралы» 2009 жылғы 4 желтоқсандағы № 214-IV Заңы (2013. 18. 02. берілген өзгертулер мен толықтырулармен). www.zakon.kz
- ³ «ПО-ның учаскелік полиция инспекторлары мен ұйымдастыру жөніндегі ережені бекіту туралы» № 282 23.06. 2010 ж. ПМ Бұйрығы.